

## **Yliopistojen julkaisutiedot Juuliin**

**Jyrki Ilva, Kansalliskirjasto**

Julkaisutietojen raportointi yliopiston omaan julkaisurekisteriin on kuulunut yliopistolaisten vuosittaisiin rutiineihin jo pitkään. Nyt julkaisurekistereihin kerättyjä tietoja pääsee tarkastelemaan myös yhteisestä, kaikki suomalaiset yliopistot kattavasta käyttöliittymästä. Kansalliskirjaston CSC:n koordinoiman RAKETTI-hankkeen puitteissa rakentama Juuli-julkaisutietoportaali on ollut kesäkuun alusta lähtien vapaasti käytettävissä osoitteessa [www.juuli.fi](http://www.juuli.fi).

### ***Tiedonkeruun tulokset näkyville***

Aiemmassa, vuosina 2009-2011 toimineessa JURE-projektissa selvitettiin mahdollisuuksia yhteisen kansallisen julkaisurekisterin tai tutkimuksenhallintajärjestelmän rakentamiseksi. Yhteisen järjestelmän sijasta päädyttiin lopulta kuitenkin hajautettuun malliin. Yliopistot ovat jatkaneet omien paikallisten järjestelmiensä kehittämistä, ja osa yliopistoista on myös parhaillaan ottamassa käyttöön tai hankkimassa uutta tutkimuksenhallintajärjestelmää.

Yliopistojen julkaisutoimintaa koskevia lukumäärätietoja on koottu opetus- ja kulttuuriministeriön käyttöön aiemminkin, mutta paikallisiin järjestelmiin tallennettuja julkaisujen viitetietoja on kerätty vasta kahtena vuonna, vuoden 2011 julkaisuista lähtien. Vuoden 2013 alusta voimaan tullut yliopistojen uusi rahoitusmalli on lisännyt oleellisesti julkaisutietojen keruun ja tietojen oikeellisuuden merkitystä. Julkaisutietojen perusteella jaetaan nyt 13% yliopistojen rahoituksesta, eli tietojen yhdenmukaisuus ja luotettavuus on entistä tärkeämpää.

Keskeisenä tavoitteena Juulin rakentamisen taustalla onkin ollut tiedonkeruun läpinäkyvyyden parantaminen. Tietojen kokoaminen kaikkien näkyville yhteiseen käyttöliittymään auttaa myös tiedonkeruun ongelmakohtien tunnistamisessa ja yhteisten käytäntöjen vakiinnuttamisessa.

Samalla Juuli kokoaa ensimmäistä kertaa yliopistojen koti- ja ulkomaisten julkaisujen viitetiedot kattavasti yhteen käyttöliittymään. Web of Sciencen ja Scopuksen kaltaiset suuret kansainväliset julkaisutietokannat sisältävät viitetiedot useimmista kansainvälisissä tiedelehdissä ilmestyneistä julkaisuista. Sellaisilla aloilla, joilla julkaiseminen esim. kansallisissa julkaisukanavissa tai konferenssijulkaisuissa on tavanomaista, niiden kattavuus on kuitenkin oleellisesti heikompi. Lisäksi ne ovat Juulista poiketen maksullisia, eli niiden sisältämään dataan ei ole pääsyä asiakasorganisaatioiden ulkopuolella.

Aivan täydellisen kattava ei Juulikaan tietysti ole. Tieteellinen julkaiseminen tapahtuu pääasiassa yliopistojen ulkopuolella, eivätkä tutkijoiden kaikki julkaisut aina päädy kotiyliopiston tietoon. Erityisen ongelmallisia ovat tapaukset joissa tutkija ennättää jo julkaisuprosessin aikana siirtyä muualle, eikä enää ole paikalla raportoimassa julkaisuaan siinä vaiheessa kun se lopulta ilmestyy. Lisäksi on hyvä huomata, että Juuli sisältää ainakin tässä vaiheessa vain OKM:n tiedonkeruun julkaisutyyppit A-E, eli siitä puuttuvat mm. opinnäytteet.

### ***Juulin tekninen toteutus***

Juuli on julkaisutietojen esittämiseen tarkoitettu käyttöliittymä, ei varsinainen julkaisurekisteri tai tutkimuksenhallintajärjestelmä. Se perustuu avoimen lähdekoodin VuFind-ohjelmistoon, joka hyödyntää

Apachen Solr-hakuteknologiaa. Samaa ohjelmistoa käytetään myös Kansallisen digitaalisen kirjaston testikäytössä oleva asiakasliittymässä Finnassa ([www.finna.fi](http://www.finna.fi)). Juulin käyttöliittymä on kuitenkin ulkoasultaan ja toiminnoiltaan huomattavasti Finnaa pelkistetympi ja yksinkertaisempi.

Toisaalta Juulin sisältämä aineisto on oleellisesti Finnan aineistoja yhtenäisempi. Kaikki siihen tuodut tiedot ovat jo valmiiksi samassa OKM:n tiedonkeruun ohjeissa määritellyssä formaatissa. Niinpä käyttöliittymän tarjoamia toiminnallisuuksia on ollut mahdollista räätälöidä huomattavasti pitemmälle sen sisältämän aineiston erityispiirteiden mukaan. Juulissa hakutuloksia on mahdollista rajata nopeasti mm. yliopiston, tieteenalan, julkaisun kielen, julkaisufoorumiluokituksen tai julkaisutyyppin mukaan.

Kukin julkaisu on Juulissa vain kerran, eli yliopistojen keskinäisten yhteisjulkaisujen eri yliopistoista kerätyt viitetiedot on käyttöliittymässä yhdistetty yhdeksi tietueeksi. Julkaisujen tekijöitä ei sen sijaan ole tunnistettu, eli samannimisiä tekijöitä ei ole käyttöliittymässä erotettu toisistaan, ja sama tekijän nimi saattaa joskus esiintyä eri muodoissa. Tekijöiden luotettava tunnistaminen edellyttäisi kansallisen tutkijarekisterin rakentamista tai tutkijakohtaisten tunnisteiden (esim. ORCID tai ISNI) käyttöönottoa kansallisesti. Tähän liittyvä alustava selvitystyö on parhaillaan käynnissä.

Yliopistojen tuottamien julkaisujen lukumäärät ovat Juulin lisäksi saatavilla CSC:n ylläpitämän Vipunen-raportointiportaalin ([www.vipunen.fi](http://www.vipunen.fi)) kautta. Vipunen sisältää paljon muutakin korkeakoulujen toimintaan liittyvää tilastodataa, ja siellä on mahdollista tehdä aineistoja koskevia analyysejä. Juuli tarjoaa kuitenkin mahdollisuuden päästä numerotietojen taakse julkaisutason viitetietoihin ja monissa tapauksissa myös suoraan itse julkaisuihin.

## ***Käyttäjäkyselyn tuloksia***

Juulin kohdeyleisö ja sen oletetut käyttötarpeet ovat herättäneet alusta lähtien keskustelua. Niinpä Tampereen ja Turun yliopistoissa järjestettiin helmi-maaliskuussa 2013 rajattu koekäyttö ja verkkolomakkeena toteutettu kysely, jolla pyrittiin selvittämään yliopistojen henkilökunnan näkemyksiä portaalista. Kyselyn osallistujat oli valittu eri henkilöstöryhmistä ja siihen saatiin lopulta yhteensä 40 vastausta.

Vastausten yleisilme oli pääosin hyvinkin positiivinen. Julkaisutietojen avointa saatavuutta pidettiin vastauksissa erittäin tärkeänä päämääränä, ja myös Juulin kaltaisen kansallisen palvelun olemassaololle löytyi vankka kannatus. Tämä näkyi myös monissa vastaajilta saaduissa kommentteissa, joissa korostettiin tutkimustoiminnan läpinäkyvyyden ja yliopistojen välisten vertailujen merkitystä:

"[Portaali] tekee näkyväksi yliopistojen ja niiden yksiköiden antia eri tutkimuskentille, koska voi hakea tarkkojakin hakuja, esim. ketkä ja mistä organisaatioista julkaisevat [...] tietyn alan arvostetuilla julkaisukanavilla. Tuo hyvin näkyvyyttä myös "rivitutkijoille", jotka julkaisevat paljon ja toisin päin; järjestelmä on armoton... tutkija näkyy vain jos julkaisee."

Avoimissa vastauksissa esitettiin kiitosten lisäksi jonkin verran kritiikkiäkin tutkimustoiminnan lisääntyväksi koettua mittaamista ja arviointia kohtaan. Vaikka Juuli on tarkoitettu ensisijaisesti julkaisutoiminnan tarkasteluun organisaatioiden ja tieteenalojen tasolla, monet vastaajat kiinnittivät huomiota siihen, että käyttöliittymästä saa helposti esiin myös yksittäisten tekijöiden julkaisutietoja julkaisutyyppineen ja julkaisufoorumiluokituksineen. Toisaalta julkaisutietojen esittämisen yhtenäisessä formaatissa ja laatuluokitusten mukaisesti nähtiin kannustavan tutkijoita miettimään julkaisemistaan ja julkaisukanaviaan aiempaa tarkemmin.

Kyselyn aikana testikäytössä oli portaalin prototyyppi, jonka viimeistely oli vielä kesken. Tähän suhteutettuna koekäyttäjiltä saatu palaute itse portaalista oli yllättävänkin myönteistä. Sanallisessa palautteessa tuli esiin, että monilta käyttäjiltä kesti hetken päästä perille käyttöliittymän toimintaperiaatteista, mutta sen jälkeen niihin oltiin pääsääntöisesti tyytyväisiä:

"Ehdin vieraillla portaalissa muutaman kerran ennen kuin huomasin, että siitä saa ulos tietoa enemmän, mitä ensialkuun näytti. Hakuvalikko antaa ymmärtää, että hakujen valikoima on suppea, mutta yksittäisten julkaisujen tietoihin sisälle meneminen paljastaa, että voikin tehdä mitä erilaisimpia hakuja."

## ***Jatkosuunnitelmia***

Juuli sisältää tällä hetkellä vain yliopistojen vuoden 2011 julkaisutiedot, noin 32.000 tietuetta. Tätä vanhemmista julkaisuista ei ole saatavissa kattavaa, yhtenäistä dataa, eli 2011 säilyy todennäköisesti portaalin sisältämän aineiston aloitusvuotena myös tulevaisuudessa.

Uusien aineistojen päivitys käyttöliittymään tapahtuu toistaiseksi eräajona vuosittain, ja kevään 2013 aikana yliopistoilta kerätyt vuoden 2012 julkaisutiedot lisätään mukaan OKM:n, CSC:n, Tieteellisten Seurain Valtuuskunnan ja yliopistojen kesken tehtyjen tarkistuskierrosten jälkeen näillä näkymin alkusyksystä. Yliopistoille tehdyn kyselyn vastauksissa esitettiin toiveita tietojen reaaliaikaisesta päivittäisestä, mutta tämä edellyttää sekä yliopistojen julkaisurekisterien teknisten ratkaisujen että tiedonkeruun prosessien merkittävää kehittämistä, eli toiveiden toteutuminen vaatii vielä aikaa.

Juuliin on toivottu yliopistojen lisäksi mukaan myös ammattikorkeakoulujen, valtion sektoritutkimuslaitosten ja sairaanhoitopiirien julkaisutietoja, jotta se antaisi täydellisemmän kokonaiskuvan suomalaisesta tieteellisestä julkaisutoiminnasta. OKM:n keräämät ammattikorkeakoulujen julkaisutiedot onkin todennäköisesti mahdollista saada mukaan jo vuoden 2012 tiedoista lähtien. Tutkimuslaitokset sen sijaan ovat jossain määrin haastavampi tapaus, sillä ne toimivat usean eri ministeriön alaisuudessa, ja niiden osalta pitäisi ensin löytää yhteisymmärrys tiedonkeruun periaatteista ja vastuutahoista.

Juuli tarjoaa nykyisellään vapaasti käytettävän käyttöliittymän yliopistojen julkaisutiedoille. Projektin yhteydessä on kuitenkin käyty alustavaa keskustelua siitä, olisiko julkaisutiedot mahdollista saada saman tien myös laajempaan käyttöön avoimena datana. Tämä edellyttää vielä periaatekeskustelua siitä, millä ehdoilla ja missä muodossa korkeakoulujen julkaisudataa olisi mielekästä antaa avoimeen käyttöön.